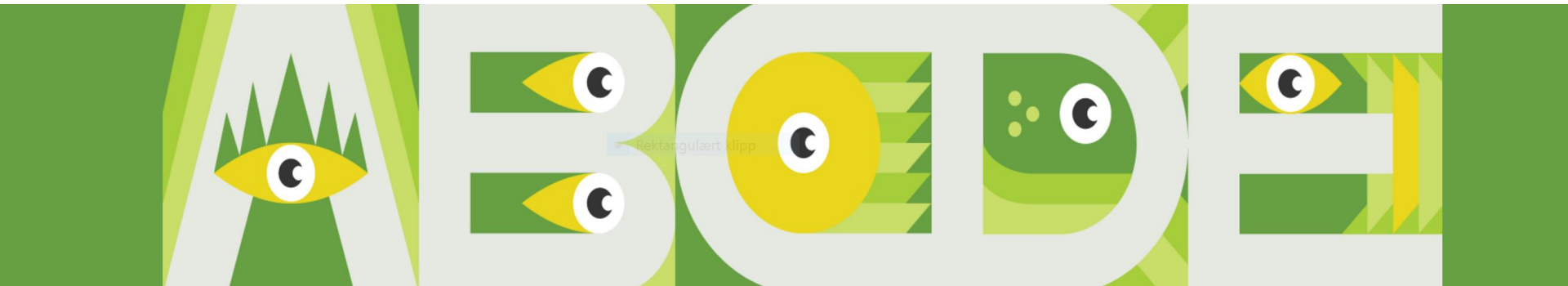

Språkarbeid i barnehagen

Ved Gunn H. Ofstad

Barna våre

Språkutvikling

Gutter & Jenter
(Forskjeller og likheter)

Familiebakgrunn

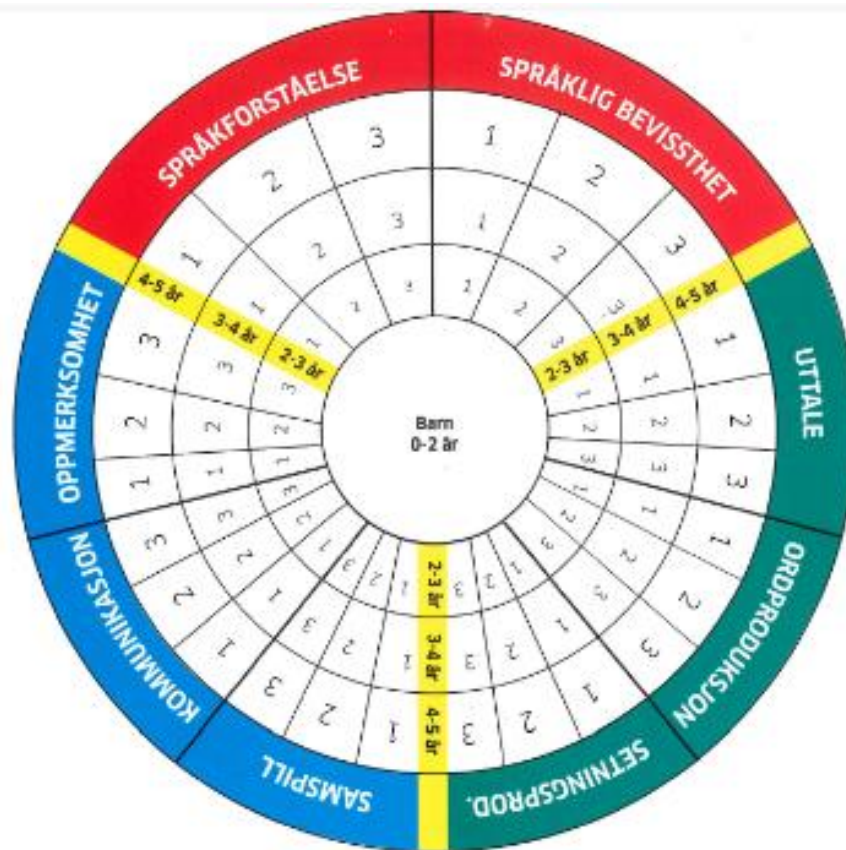
Hva er språk?

Bruk: lek, egne behov, relasjoner

Form: uttaleutvikling, antall ord,

Innhold: ord barnet forstår, ord barnet bruker,

Hva sier forskningen? Hvilke språklige ferdigheter er viktige?

Ordforråd

Ordforråd er den enkeltfaktoren som korrelerer høgest med barns senere leseforståelse

Prediktiv effekt: Barns ordforråd i førskolealder forklarer variasjon i lesing flere år etter

Språklig bevissthet

Språklydsferdigheter (fonologisk bevissthet), evnen til å lytte ut og være oppmerksom på lydene som språket består av, er grunnleggende for å koble lyd til bokstaver

Barn som kommer til skolen med et godt språk, ser ut til å dra større nytte av det språklige opplæringstilbudet enn de barna som kommer med et svakt språk (Snow mfl 2007; Aukrust 2005)

Jeg har lest Albert Åberg og prøver å snakke om familien hans. "Hvor tror dere mamman hans er?" spør jeg. "Kanskje i et annet land" sier jente 4,2 år. "Tror dere hun er på ferie?" spør jeg. "Nei" svarer de. "Men er de gift da, tror dere?" sier jeg. "Ja!" svarer gutt, 6 år. "Ellers kan de ikke få barn!!" Flere av barna fortalte om mammaene og pappaene deres som var gift, men da var det en som sa at "Gift, det kan man dø av, det!" og en annen ville gjerne prate videre om monstre som dreper osv. Jeg hentet dem inn igjen ved å si at ordet "gift" kan bety to forskjellige ting og vi så snakket vi mer om det å gifte seg

Erfaringsmuligheter

Hva er erfaringsmuligheter?

Tenk deg en barnehagedag, og du er Trine; hva gjør du i løpet av dagen ? Hvem snakker du med, hvem leker du med og hva leker du?

Tenk deg så at du er Truls;
hva gjør du i løpet av dagen ? Hvem snakker du med, hvem leker du med og hva leker du?

Tenk deg at du er Amira og har gått i barnehagen i fem måneder, og du kan litt norsk; hva gjør du i løpet av dagen ? Hvem snakker du med, hvem leker du med og hva leker du?

Diskuter med personen ved siden av deg; er det noen forskjeller i mulighetene til å få erfaringer knyttet til språk og relasjoner for de tre barna?

Tilgang for alle barna

Det doble dilemma (Tabors, 1997):
For å lære et nytt språk må barnet bli sosialt akseptert av de som snakker målspråket, men for å bli sosialt akseptert, må man ha en viss basiskunnskap i dette nye språket

Matteus-effekten

Barnehagen skal utjevne sosiale forskjeller og gi alle barn like muligheter

**Her er et eksempel fra barnehagen.
Finner vi lignende eksempler i bhg?**

Mari:

30 min lesestund med en voksen hver dag i barnehagen.

30 minutter *5dager *40 uker*5 år = **500 timer**

Casper:

30 minutter lesestund i uka

30*40*5=**100 timer**

Mari:

30 minutter bordaktivitet med en voksen tilstede= **500** timer i løpet av barnehagetiden

Hva betyr dette for vår praksis?

Forskjeller gutter og jenter

Forskjeller på individ nivå

Kognitiv utvikling

Språklig utvikling vs romlig orientering

Selvregulering; oppmerksomhet, impulser

Forskning antyder at 50% av forskjellen i leseutvikling kan forklares ut fra selvregulering

Fysisk aktivitet

Forskjeller gutter og jenter

Årsaker i barnehagen

Norske bhg arbeider lite med likestilling og en del praktiserer kjønnssegregering

Gutter og jenter behandles ulike i barnehagen, selv ved lik adferd og dette går utover kontakt med voksne, trivsel og språkutvikling

Barnehagen utjevner ikke kjønnsforskjellene

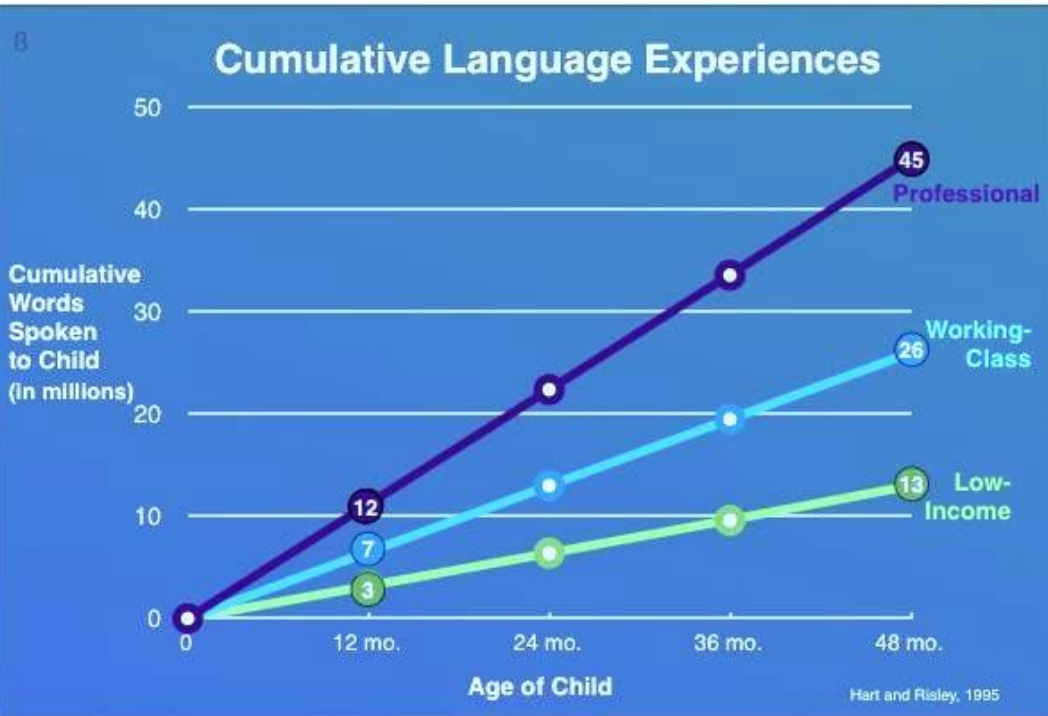
I frilek velger gutter og jenter ulike aktiviteter og jentene velger i større grad aktiviteter som er språkrelaterte. Det er mye tid til frilek i bhg og dermed vil frileken bidra til å opprettholde kjønnsforskjellene

Læringsbaserte aktiviteter er i for liten grad tilpasset gutter

Forskjeller gutter og jenter

- Tidlig og tilpasset innsats
- Barn mottakelig for læring i tidlig alder
- Forskjell i selvregulering betyr at for eksempel stille sittende læring ikke er hensiktsmessig i enkelte aldre.
- Selvregulering kan øves opp og fremmer læring

30 millioner ord

Forklaringsmodeller: sosioøkonomiske faktorer

Barn og elever som kommer fra hjem med lav sosioøkonomisk status er gitt andre forutsetninger for utvikling enn barn og elever fra hjem med høy sosioøkonomisk status.

Amerikansk studie *The 30 million word gap*; viser til forskjellen mellom hørte ord i familier med lav og høy inntekt.

Antall ord i timen

Familie som lever på stønad : 616

Arbeiderfamilie: 1251

Høyinntekt familie: 2153

Innen disse barna er 3 år, så utgjør forskjellen 30 millioner hørte ord

Flerspråklige barn

18% av barna i barnehagen er minoritetsspråklig

En voksende gruppe barn og foreldre som representerer utfordringer som vi må møte på en god måte

Teori om andrespråklæring

Tilrettelegging og sikring av språkferdigheter

Foreldresamarbeid

Hva innebærer det egentlig å være flerspråklig?

Hva kjennetegner flerspråklig kompetanse og praksis?

En studie i GoBan prosjektet

- 1100 barn i 206 barnehager
- Hele Norge
- Utvikling av ordforråd fra 3- 5 års alder
- Kvalitet språkmiljø

Høy kvalitet på språkmiljøet

- Ulike strategier:
  - Vokabular og begrepsutvikling
  - Utvidede samtaler og forteller historier
  - Barns initiativ og interesser
- Godt språkarbeid -> undring, tenke høyt sammen og skape samtaler

GoBan prosjektet

- Kvalitet språkmiljø -> ordforråd (5 år)
- **Fant: en sammenheng mellom kvaliteten språkmiljøet i småbarnsavdelingen barn går på frem til de er tre år, og hvor stort ordforråd de har når de fyller fem.**

- Ulike strategier:
  - Vokabular og begrepsutvikling
  - Utvidede samtaler og forteller historier
  - Barns initiativ og interesser

- Godt språkarbeid -> undring, tenke høyt sammen og skape samtaler

Bakkebygrenda barnehages arbeid med eventyr- noen refleksjoner

Systematisk språkarbeid

Planlagt og evaluert

Alle barna med og hele
personalet

Språklæring og språkmiljøet i barnehagen

All forskning om barns språklæring viser at ord som hyppig forekommer i kontekster som er meningsfulle for barn, og som har klar informasjon om ordenes mening, er ord som barn lærer godt.

Voksne som er aktive samtalepartnere og dusjer barna i språket støtter opp om en positiv utvikling.

De barna som får mye støtte til å forstå ord og uttrykk, vil forstå stadig mer av innholdet i det de samhandler eller samtaler med andre om.

Gode samtaler er samtaler der den voksne lar barna få tid til å svare og hvor den voksne utvider samtalen

Noen momenter

- Valg av tema, eventyr: rammeplan, barns interesser, voksnes ønske
- Varighet
- Valg av bukkene bruse; gjentakende mønster, oversatt til flere språk, barns medvirkning sentralt i kulturen vår
- Foreldremedvirkning: info om prosjektet så de kan snakke om det hjemme også
- Valg av fokusord: hvorfor, plan, materiell

Gjennomføring av prosjektet

Oversikt over kunnskapen til barna, store forskjeller

Fokusord, arbeid med disse, *gjøre* fokusordene

Ut på tur etter fokusordene.
Helhetlig tilnærming, barna lærer med hele kroppen sin, førstehåndsopplevelser, forming lek, eksperiment

Dokumentasjon; samtalestarter, overgangsobjekt

- Barnas tegninger, bilder, kostymer, leker

- At barna hadde fine samtaler seg imellom
- At barna og foreldrene ved levering/henting brukte tid til å samtale om dokumentasjonen.
- At barna viste stolthet og glede over det de hadde vært med på å skape
- Når barna får snakke om det samme på morsmålet sitt som de hører om i barnehagen får de en enda dypere forståelse.
- At vi også skrev noe på arabisk, opplevde vi at skapet interesse og stolthet hos de tospråklige barna og foreldrene.

Tilrettelegging for språkaktiviteter

Leseaktiviteter utendørs

- Ut på tur med bøker i sekken
- Verdien av samtale på tur
- Førstehåndserfaringer og bearbeiding

- Bokpostkassa
<https://www.youtube.com/watch?v=EzQQU5t9POs&app=desktop>

Leselogg som tiltak for å sikre lesing for alle barn

Leselogg; to måter:

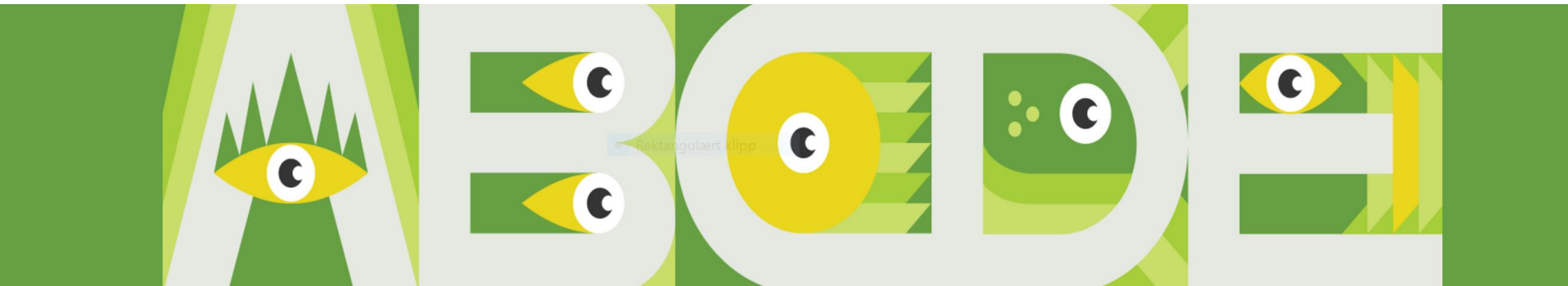
1. Oversikt over hvem som blir lest for og hvor mye.
2. Leselogg med observasjon av leseaktivitet som er ment å støtte den voksnes lesing med barn og utvikle de voksne lesekompetanse og metodevalg

Erfaringer med bruk av leselogg i barnehagen

Leseloggene ble brukt hver dag, og alle i personalet hadde hver sin. Jeg hadde laget et enkelt skjema med alle barnas navn og kolonner med «barnet vil lese» og «jeg vil lese». Vi satt en strek ved barnets navn, og strek for hvem som tok initiativet til lesingen. Personalet var positive til å bruke logg, og jeg fikk mange tilbakemeldinger om at det var nyttig og gøy. Vi så fort et mønster på hvem av barna som likte å lese og hvem som valgte bort lesing. Dette inspirerte personalet til å finne bøker som kunne inspirere de som ikke leste så mye.

Leseloggene har vært med på å bevisstgjøre hvor viktig voksenrollen er for at det skal være en god lesekultur på avdelinga. Blant annet var det en av personalet som opplevde at plassering av bøker, har stor betydning for barnas eget initiativ for å lese. Loggen var også med på å motivere personalet til i større grad ta initiativ til å lese. Vi har dessuten fått et bilde av hvem som ikke blir lest for.

Resultatene for hvem som ble lest for var også sammenfallende med utfylte relasjonssirkler nærhet-avstand (Profesjonelt relasjonsarbeid, Anne Linder). De barna vi opplevde å ha i risikozonen i relasjonssirkelen, var barn som også sjelden viste ønske om å bli lest for.

Referanser:

- Bøe, M., Steinnes, G., S., Hognestad, K., Fimreite, H., Moser, T., (2018), Barnehagelærerens praktisering av en helhetlig tilnærming til læring. Notodden: Universitetet i Sørøst- Norge
- Nordahl mfl. (2018), Inkluderende fellesskap for barn og unge. Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging. Fagbokforlaget
- NOU 2019: 3 *Nyes sjanser – bedre læring, Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp.*
- <https://lesesenteret.uis.no/om-lesesenteret/aktuelt/sprakbevisstevoksne-i-smabarnsavdelingen-er-viktige-for-barnas-sprakutvikling-article129845-12719.html>

Menn i uniform leser!

«Formålet er å fremheve gode, lesende rollemodeller blant småbarnsfedre og andre mannlige voksenpersoner. Fremdeles er det slik at det er flest kvinner som leser for barn, både hjemme og i barnehagen. Gutter har alltid scoret dårligere på leseferdigheter enn jenter, så det er viktig å vise frem menn som lesende forbilder. Barn synes det er moro med yrkesgrupper og uniformer. Det gjør inntrykk når tøffe menn viser at de liker å lese bøker, kanskje særlig på gutta.»

Malvik kommune

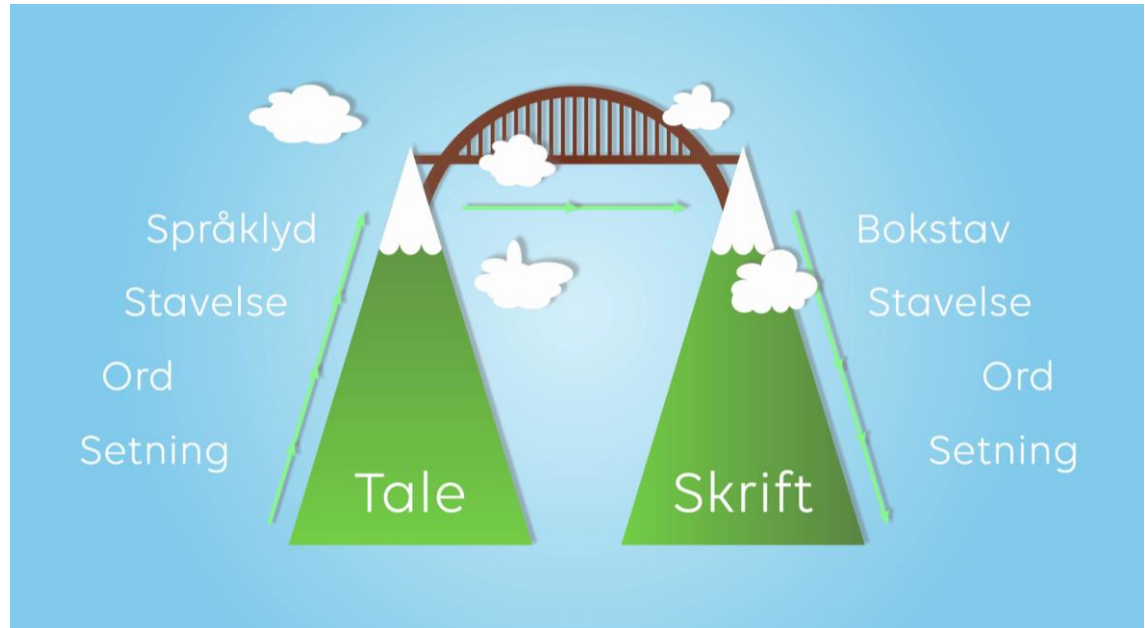

C) Sammenhengen mellom språk og lesing

Språklig bevissthet, mer bestemt språkløysferdigheter og ordforråd predikerer senere lese og skriveutvikling.

Språkløysferdigheter (fonologisk bevissthet), evnen til å lytte ut og være oppmerksom på lydene som språket består av, er grunnleggende for å koble lyd til bokstaver

Problemer med å forstå ord og begreper gjør seg gjeldende når barna skal lese for å lære og ikke bare for å avkode, femteklassedroppet

Noen Matteus effekter....

De voksnes samtaler med barn

Gjems (2017) trekker frem forskning som viser at det er noen språklige interaksjoner som fremmer barns språktilegnelse og læring om omgivelsene mer enn andre:

Dickinson & Tabors(2001) fant at når barnehagelærere snakker med barn på tomannshånd eller i små grupper, snakker de mindre selv og lytter mer til barnas ytringer. De fant imidlertid at barn som har et godt språk, som kan dele erfaringer, meninger og ideer med andre, er mer sammen med barnehagelærere individuelt og i smågruppe enn barn som ikke hadde så mye erfaring med å snakke med andre

Også i en norsk studie fant Sandvik, van Daal & Adèr(2013) at de språklige utadvendte barna, de som gjerne snakker mye og ofte, som er lette og morsomme å samspille med, får **mest** oppmerksomhet fra barnehagepersonalet, og de språklig dyktige barna snakker personalet **mest** med

Dette viser hvordan Matteus-effekten kan bidra til at forspranget til de barna som allerede er språklig dyktig øker og de barna som trenger mer språkstimulering ikke får den i så stor grad som de trenger for å ta igjen forskjellen.

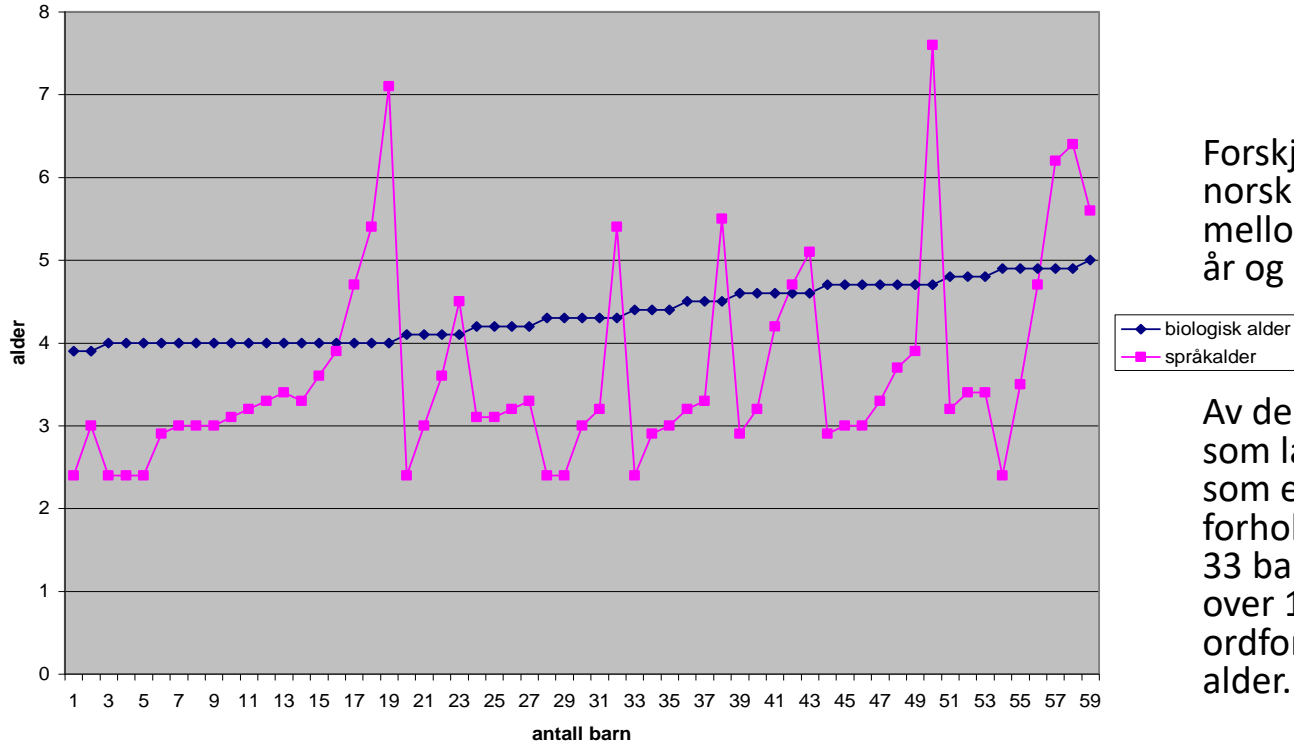

Systematisk språkarbeid i barnehagen

ordforråd 2008

Forskjellen mellom fireåringene i norsk ordforståelse. Forskjellen mellom disse ytterpunktene er 5 år og 5 måneder.

Av de 59 barna var det 33 barn som lå ett år eller mer bak det som er forventet ordforråd i forhold til biologisk alder. Av disse 33 barna var det 13 barn som var over 1 år 6 måneder bak forventet ordforråd i forhold til biologisk alder.

- **Lesefrøprosjektet, norsk ordforråd**
  - **Aru**
  - Ara er en tospråklig gutt på 5 år 9 måneder fra en pakistansk tredjegerasjonsfamilie, der mor og far snakker urdu og norsk. Han har gått i barnehage siden han var 1,5 år.
  - **2008**
  - Biologisk alder: 4 år 2 mnd
  - Ordforrådsalder: 3 år 2 mnd
  - **2010**
  - Biologisk alder: 5 år 9 mnd
  - Ordforrådsalder: 6 år 6 mnd
-
- Ved første måling lå Aru ett år bak, men ved andre måling ligger han 9 måneder foran det som er gjennomsnittlig norsk ordforråd for hans alder.

- **Jocelyn**
  - Joyce er ei jente på 6 år, som kommer fra en etnisk afrikansk familie som har bodd i Norge i 12 år. Joyce snakker youcuba hjemme og norsk i barnehagen. Hun har gått i barnehagen siden hun var 3 år.
  - **2008**
  - Biologisk alder: 4 år 5 mnd
  - Ordforrådsalder: 3 år 2 mnd
  - **2010**
  - Biologisk alder: 6 år 0 mnd
  - Ordforrådsalder: 5 år 4 mnd
-
- Ved første måling lå Jocelyn 1 år og 3 måneder bak det som var forventet norsk ordforråd for hennes alder, i 2010 viser hun at det har vært en positiv utvikling og nå ligger hun 8 måneder bak det som er forventet for hennes alder. Det er en forbedring på 5 måneder.

Oppdrag til barnehagene

- Hvor er barna?
- Observer hva barna er interessert i, hvor de oppholder seg, hvilke roller de får, relasjon mellom voksne og barn, språkbruk i lek og rutinesituasjoner,

Finn ut og prøv språkrrike aktiviteter som kan fenge alle barn

